

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BALLESKE FAMILIEBLADE

3. OG 4. HÆFTE

DECEMBER 1924

INDHOLD:

EN NORSK BALLESLÆGT OG DENS
VÅBEN

NOGLE OPLYSNINGER OM ISLANDS-
KØBMANDEN THOMAS BALLE
EJENDOMSHANDLER

EN FULDSTÆNDIG BIOGRAFI OVER
G. H. OLSEN OG HUSTRU, FØDT BALLE
MISSIONÆR OG SEMINARIEFOR-
STANDER NICOLAIEDINGER BALLE
OTTO JØRGENSEN, IN MEMORIAM

LOUIS E. GRANDJEAN, NORSKE ALLÉ 3, HOLTE

INDTÆGT:

1. Subscribenternes tilskud, 50 a 25 Kr.	Kr.	1250.00
2. Styksalg, 22 eksemplarer har indbragt	—	167.50
<i>Underskud</i>	—	500.10
		<hr/>
	Kr.	1917.60

Hvis der blot af de godt og vel 200 tiloversblevne eksemplarer kunde sælges halvdelen, vilde underskudet på ca. 500 kroner forvandle sig til et yndigt overskud på det samme beløb, der så kan anvendes på de „Balleske Familieblade“. Desuden forestår der arkivalske undersøgelser i Oslo (Christiania) og Trondhjem, som mod vederlag må lades udføre af derboende fagfolk.

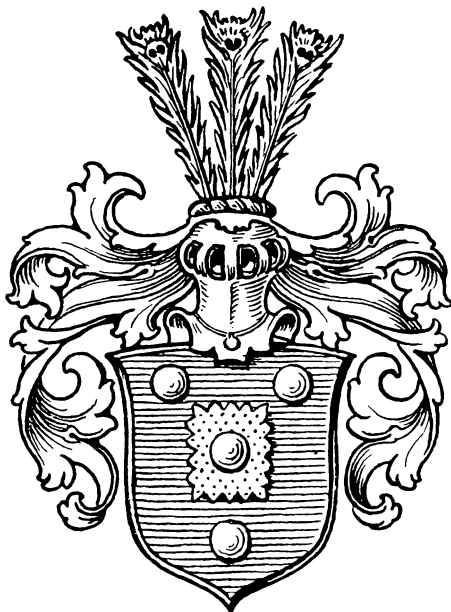
Det er derfor af essentiel betydning, at Slægten ikke glemmer restoplaget. En ny generation voxer op, og enhver af den vil sikkert ad åre attrå at eje bogen, det må den nuværende generation tænke paa, og med dette formål for øje sikre sig nogle extra-eksemplarer. Samtidig hjælper man med til at bevare de „Balleske Familieblade“ som en årlig tilbagevendende inter-familær hilsen, der egner sig vel for julebordet.

Ellen Margrethe Grandjean,
født Balle.

EN NORSK BALLESLÆGT OG DENS VAABEN.

For et par år siden ved slægtbogens udgivelse kom jeg i kontakt med overretssagfører Trygve Sundt i Christiania (Oslo), der havde opsporet en norsk slægt ved navnet Balle, som han mente måtte have forbindelse med den danske bispeslægt af samme navn. Alt længe har vi arbejdet på at udfinde, om der er nogen forbindelse mellem slægterne, uden dog at være kommet til noget resultat.

I den hensigt at interessere familien for spørgsmålet skal jeg ganske kort give oplysning om den norske slægts oprindelse. *Peder Sørensen Balle* (1660—1731) er den første Balle i Norge, han var kgl. foged i Mandals len, senere borgmester og præsident i Kristiansand, tituleret cancelliråd, hans søn *Morten Rolf Balle* (1698—1737), var kjøbmand, senere assessor og lagmand i Kristianssand, tituleret justitråd; hans sønnesøn *Peder Balle* (1729—1768) var student og proviantforvalter i Kristiansand og anvendte det afbildede våben, der alluderer til slægtsnavnet. Iøvrigt har slægten flere grene, hvoraf en omkring 1870 igen kom tilbage til Danmark, repræsenteret af en borgmester i Ribe, nogle auditører o. a.

Proviantforvalter Peder Balles Vaaben.

Hvad den danske slægt eventuelt ved tradition, optegnelser el. lign. måtte vide om en mulig forbindelse med den norske Balleslægt, vil jeg være forbunden for at blive bragt til kendskab om.

Under en omtale af de norske Balle'r kan jeg ikke tilbageholde en tak til overretssagfører Sundt for al den interesse og megen tid overretssagføreren har ofret på undersøgelser om slægtssammenhængen, undersøgelser som forhåbentlig før eller senere vil bringe et resultat, det være sig positivt eller negativt.

L. E. G.

NOGLE OPLYSNINGER OM ISLANDSKØBMAND
THOMAS BALLE EJENDOMSHANDLER,

SAMLEDE AF

fhv. arkivregistrator, cand. mag. NANNA LANGE.

Ved at læse beretningen i hæfte 1 og 2 om islandskøbmand Thomas Balle faldt det mig ind, at jeg rimeligvis vilde kunne oplyse, hvorledes det forholdt sig med hans ejendomsret til stedet i Trompetergangen. Det viste sig imidlertid, at sagen ikke var så let at klare, som jeg havde formodet, idet det fremgår, at Thomas Balle — ganske vist som oftest til forskellige tider — har været i besiddelse af 4 ejendomme i København.

Mine undersøgelser giver oplysning om disse hans ejendoms- handler og formuesforhold i årene mellem 1751 og hans udnæv- nelse til politikommissær i 1771, og man vil se, at han i tids- rummet mellem sin fallits afslutning i 1763 og denne faste an- sættelse ingenlunde har været småt stillet og måttet friste til- værelsen ved at leve af sin litterære virksomhed, men at han, som den dygtige forretningsmand, han utvivlsomt var, har for- stået at klare vanskelige forhold.

Disse Thomas Balles ejendomshandler var følgende:

1. Ved auktionsskøde af 1751 $^{11}/_3$ ¹⁾ erhvervede han for 1206 rdr. en gård i St. Kongensgade, beliggende mellem grev Danneskjolds bagport på den ene side og Lars Holm grov- smed på den anden. Den var i brandforsikringen vurderet for 1500 rdl. og 1751 $^{29}/_3$ optog han et lån ²⁾ på 1400 i den, men det er ikke lykkedes at finde, når han afhændede den, og følgelig ved man intet om, hvorvidt dette skete med for- del eller ej.

¹⁾ Landsarkivet, Kbhvns bytings skødeprotokol 1750—51. Bl. 356 f.

²⁾ » » » » obligationsprotokol 1751. Bl. 86.

2. Ved auktionsskøde af 1753 ^{30/4} ³⁾ får han for 2120 rdr. overdraget en gård, beliggende på hjørnet af St. Strandstræde og Nyhavn og tilhørende etatsråd Klaumans dødsbo. Da gården i brandkassen var forsikret for 3400 rdr. ⁴⁾, var det et overmåde gunstigt køb og hans fortjeneste på den var betydelig, ti han solgte den 1755 for 3900 rdr. ⁵⁾.
3. Ved auktionsskøde 1758 ^{5/3} ⁶⁾ kommer han for en sum af 2670 rdr. i besiddelse af stedet i Trompetergangen ved Gråbrødretorv, hvilket bliver hans egentlige hjem. Dette var imidlertid krisetiden for ham og allerede det følgende år overdrager han ved købekontrakt af 10. oktober ⁷⁾ ejendommen til madame Dorothea Cathrine Steenberg, salig Reinstrups, for 3350 rdr., hvorefter han selv flyttede derfra og boede til leje på hjørnet af Brøndstræde og Gothersgade, så længe behandlingen af hans fallitbo stod på, nemlig 1760 ^{18/12}—1763 ^{19/7}. Trods dette siger han selv 1766 ^{15/12} ⁸⁾, at gården er i hans besiddelse, efter ihændehavende skøde af dato 16. Decbr. 1758, og if. Kbhvns. brandforsikrings hovedassurancebog police nr. 1988 er han også opført som ejer af den fra ovennævnte tidspunkt og til hans død. Dette forhold sig utvivlsomt ganske rigtigt, da det viser sig, at skødet til madame Reinstrup aldrig er blevet udstedt. Hun havde nemlig købt gården, der på dette tidspunkt kun var assureret for 2500 rdr. ⁹⁾ altfor dyrt, hvorfor hun ikke kunde klare sig, og hendes kurator skriver 1762 ^{9/11} i et brev til skiftekommissionen: „at hun med føye må klage over det huus kjøb, da samme truer hende med en visse nød i alderdommen“, medens Thomas Balle i et brev af 1762 ^{16/11} til samme kommission hævder, at hvis madame Reinstrup havde opfyldt sit belovede i contracten, var han ikke bleven nødtvungen til opbud ⁷⁾. Straks efter fallitboets slutning overtager han altså atter gården, ja, hvad mere er, 1765 ombygger han den fra grunden af, idet han opfører et nyt grundmuret 3

³⁾ Landsarkivet, Kbhvns bytings skødeprotokol 1752—53. Bl. 401 f.

⁴⁾ » » » obligationsprotokol 1753. Bl. 142 f.

⁵⁾ » » » skødeprotokol 1754—55. Bl. 695 ff.

⁶⁾ » » » » 1759—60. Bl. 34 f.

⁷⁾ » » skiftekommission. Originalt skiftebrev i Thomas Pedersen Balles fallitbo. Nr. 42/1763.

⁸⁾ » » bytings obligationsprotokol 1766. Bl. 1363.

⁹⁾ » » » » 1759. Bl. 119.

étagers forhus, et bindingsværks sidehus på 2 étager og et do. baghus af samme højde, så at assurancesummen nu stiger til 5000 rdr. ⁸⁾

4. Ved skøde af 1763 ^{11/12} blev han ejer af en gård i Adelgade, beliggende mellem tømmermester Jens Dyrhauges gård på den ene og brændevinsbrænder Peder Rasmussens på den anden side ¹⁰⁾. Da ejendommen var assureret for 2000 rdr. ¹¹⁾, må handelen anses for at være ret gunstig for ham, og at han i alt fald ikke har forkøbt sig, fremgår af, at han samme måned kunde optage et lån på 1500 rdr. med 1. prioritet i stedet ¹¹⁾ og 1765 ^{9/3} et do. på 600 rdr. med 2. prioritet ¹²⁾. I forhuset i underste etage var en urtebod samt i gården et pakhus, og da det ikke ses, at der i ejendommen i Trompetergangen har været forretningslokaler, er det formentlig her i Adelgade, at han har drevet sin urtekramforretning 1764—73, da han ved skøde af ^{11/12} afhænder gården for 1700 rdr., hvilket i betragtning af, at den, som anført, var prioriteret for 2100 rdr., heller ikke kan betegnes som ufordelagtigt for ham.

Når man nu ser på disse ejendomshandler, synes det at fremgå, at de to første ejendomme udelukkende har været erhvervede som salgsemne, medens en varigere besiddelse har været formålet med de to andre.

Hvad disse sidste angår, kan man ikke lade være med at undres over, at Thomas Balle 5 måneder efter sit fallitbos afslutning, skønt denne udviste et underskud på 1543 rdr. 5 sk., ikke blot kan købe sig en ny ejendom til 1800 rdr., men ogsaa overtage sin tidligere, ja 2 år senere ombygge denne, så at dens værdi stiger til det dobbelte. Han være nok saa dygtig og foretagsom en forretningsmand, som han utvivlsomt var, men man kan alligevel ikke forstå, at sligt kunde udføres uden en på en eller anden vis tilkommen kapital, og det synes heller ikke udelukket, at han på dette tidspunkt er kommen i besiddelse af en sådan, thi meget muligt har hans moder, som døde 1762 ¹⁴⁾, efterladt sig formue, der altså er kommen hendes børn tilgode. Bevises kan denne formodning imidlertid ikke, da skiftet efter moderen ikke er fundet.

¹⁰⁾ Landsarkivet, Kbhvns bytings skødeprotokol 1764—65. Bl. 702 f.

¹¹⁾ » » » obligationsprotokol 1763. Bl. 1075 f.

¹²⁾ » » » » 1765. Bl. 115 f.

¹³⁾ » » » skødeprotokol 1773—76. Bl. 156 f.

¹⁴⁾ Balleske Familieblade. Hæfte 1—2, s. 9.

ET LEVNEDSLØB.

Gottsche Hans Olsen blev født den 8. september 1760 på Ulrichsdal på Lolland, hvor hans fader, Rasmus Olsen, fhv. kjøbmand, var forpagter. Hans moder var Elisabeth Maria Kaa-lund. Efter at være blevet student fra Roskilde 1777 og have taget filosofikum 1778 måtte han ernære sig som huslærer som så mange andre af datidens studiosi. Allerede fra disse første studenterår har han haft anlæg for at være lapset og zirlig i sin påklædning. Christen Thaarup omtaler i sin biografi over P. A. Heiberg, at han af G. H. Olsens egen mund havde erfaret, at denne og hans ældre broder, Blicher Olsen, „som unge studenter af vakre borgerfolk fik det svimlende honorar af 8 sk. i timen, endda 6 sk. regnedes for den højeste timeløn.“ De gode borger, siger Thaarup videre: „tog studenternes elegante påklædning til indtægt, det måtte jo nødvendigvis koste, og honoraret måtte desårsag sættes derefter“. En ung velklædt student var imidlertid ej heller dengang usårlig for Amors pile. Det fik G. H. Olsen snart at føle. En kærlighed, som ej blev gengældt, tvang ham fra 1781—83 til Algier, hvor han blev secretair hos den danske konsul Suenson. Hjemkommen i 1783 slog han sig atter på huslærergerningen og tjente således bl. a. etatsråd Schneider, til han i 1787 udnævntes til repetent ved Sorø Akademi. Allerede den 27. mai 1791 udnævntes han til professor extraordinarius ved akademiet i „moral og de skjønne videnskaber“. Han var allerede da en temmelig alsidigt uddannet mand, omendskjønt han ingen embedsexamen havde absolveret, besad en fin kultur og nærrede mange interesser. Ved de tider måtte i det hele taget en professor ved Akademiet være ikke så lidt af en polyhistor, da de måtte give lektioner i alle de fag, hver enkelt klasse skulde oplæres i. Sorø's egenartede og stille natur påvirkede ham, som så mange før og efter, og gav sig udslag i en samling „Poesier“, trykt i Sorø. Disse poesier er dog

uden indre værd og ikke meget personlighedsprægede. Fra hans Sorø-tid foreligger der også nogle trykte taler, bl. a. „Selskabsglæderne i de blandede selskaber og i klubben“, hvori han — mon i fuld alvor — roser klubbens formløshed og tvangfri ly på bekostning af den almindelige selskabeligheds etikette og form, som han dog senere i livet fik et godt grej på. I „Opdragelsesvæsenet i Danmark som en af de vigtigste hindringer til nationaloplysningens fremme“ drager han til felts mod de gamle latinskoleindretninger, som han tillægger 3 hovedfejl: 1. de lægger hovedvægten på sprogundervisningen uden at modersmålet dog dyrkes, 2: de er lukkede for dem, der ikke vil ofre sig den klassiske lærdom, eller, som han udtrykker sig, „for dem, som ikke har villet døje latin og græsk, gjøre idelig opvartning i kirken, synge for liig og lagligen sidde krum over en bog 7 til 8 timer“, 3: lærerne må undervise i for mange fag. Om G. H. Olsens fortjenester i Sorø som professor har vi et lille vidnesbyrd i en dedication i professor Rasmus Nyerups „Min Pillegrimsreise til Sorøe i August 1806“, som Nyerup har givet følgende form: Til Hr. Professor Gottsche Hans Olsen, som i Sorøe har henlevet mange af sin fejreste Manddoms gladeste Dage, som ved sine mangeårige Vandringer i Pædagogiken og Politikens Enemærker ofte må have begrundet, hvad Sorøe kunde virke for Statsopdragelsen, hvis Barm slaar stærkt for alle Fædrelandets Anliggender, følgelig også for Sorøes Skjæbne, og der hædrer mig med sit Venskab, hvorpå jeg aldrig skal aflade at sætte den højeste Priis.“

Har han således tilbragt glade dage i Sorø, har han fuldtud været sig bevidst manglerne ved den gamle akademiindretning, og fra sine tidligere udenlandsår har han tillige modtaget en vis portion udlængsel. Den 17. januar 1794 udnævnes han nemlig efter ansøgning til konsul i Tunis, Sorøtiden er forbi. I Tunis forbliver han i årene indtil 1798, da han opholder sig i København på vartpenge. Da indvikles han i notarialfejden med Peter Andreas Heiberg, en epoke i hans liv, som siden fik stor betydning for ham. Jeg skal derfor vie denne episode nærmere omtale. Forfatteren, translatør P. A. Heiberg var allerede i 1786 blevet ansat hos den tidligere notarius publicus, justitsråd Schmidt, og assisteret denne med overordentlig dygtighed, idet han havde fremragende sprogkundskaber (hvorfor han også i 1787 erholdt bestalling som translateur i „de europæiske sprog,

sic), som ved oversættelser og allehånde dokumenter måtte være særdeles brugbart i et notarialkontor, des mere jo flere års erfaring i de specielle termini, oversætterten måtte have høstet. Den 11. december 1797 indgav justitsråd Schmidt sin ansøgning om afsked, P. A. Heiberg samtidig sin om ansættelse som Schmidts efterfølger. Han kunde vedlægge sin ansøgning særdeles rosende anbefalinger fra grosserer-societetet, højesteretsadvocaterne, dommerne i hof- og stadsretten, fra politikammeret og søretten o. a. Justitsråd Schmidt indstillede vel P. A. Heiberg som sin efterfølger, men også en secretair Gude. Først den 7. februar 1798 indgav G. H. Olsen sin ansøgning, embedet blev nemlig oplået vacant den 10. febr. s. a. Han anførte i denne, at han beherskede såvel tysk, fransk, engelsk som italiensk og, omend han ikke var candidatus juris, havde han dog manuduceret til juridisk examen i Sorø og derfor formentlig i besiddelse af den tilstrækkelig juridiske indsigt til varetagelse af det attråede embede. Desuden refererede han til greverne Bernstoff og Schimmelmänn, som kunde vidne om hans strenge retskaffenhed.

Kongen udnævnte G. H. Olsen til embedet.

Det er hævet over enhver tvivl, at G. H. Olsen var kvalificeret til embedet, men det kan på den anden side ikke nægtes, at P. A. Heiberg havde bedre betingelser for *strax* at kunne røgte embedet med rutine og færdighed, og når sidstnævnte blev forbigået, skyldes dette sandsynligvis udelukkende hele hans politiske habitus. I fremtoning var G. H. Olsen embedsmænden fremfor P. A. Heiberg. Dr. phil. H. Schwanenflügel skriver i sin doktor-disputats om P. A. Heiberg (en biografisk studie), at G. H. Olsen har haft en ikke ringe anbefaling i den omstændighed, at han var forlovet med biskop Balles datter. „Vingerne måtte stækkes på den farlige oppositionsskribent, men bispens svigersøn — det forstår sig — burde også hjælpes til et embede. En sag drives altid bedst når den har et dobbelt formål.“ Dr. phil. Schwanenflügel omtaler også biskoppens datter som „giftesyg“ og beretter, at den ældre slægt fortæller morsomme anekdoter herom. Disse to påstande tror jeg man må tage bestemt afstand fra. Det vilde have været ganske imod den gamle biskop Balles hæderlige karakter at spinde intriger i så henseende. Da Schmidt søgte om afsked med passende pension gik P. A. Heiberg for at tale justitsråd Schmidts sag til biskop Balle; uagtet han

selv ikke kunde lide biskoppen, og bad denne gøre sin indflydelse gjældende hos cancelliherrerne og denne opfordring blev også tagen til følge. Biskoppen viste altså ved denne lejlighed, at han gjerne vilde være P. A. Heiberg til tjeneste. I Christen Thaarups efterladte arbeide om „Peter Andreas Heiberg“ (1883) har denne forfatter skrevet følgende, som falder i tråd med min opfattelse: „Derimod vil man ikke kunde forsvare hans (Heibergs) hentydning på, at Olsen skulde have haft sin tilkommende svigerfaders indflydelse at takke for embedet, hvorved han kastede en ufortjent skygge på ædle mænd“. Den anden uvæsentlige påstand om at G. H. Olsens senere hustru, Elisabeth Dorthea Balle, skulde have været „giftesyg“ (senere omtaler dr. phil. Schwanenflügel, at G. H. Olsen formelig skulde have fået „ordre“ til at søge notarembetet, tankerækken: først indfanges han af et giftesygt kvindfolk, dernæst beordrer svigerfaderen ham til at søge et bestemt embede, passer ikke rigtigt til G. H. Olsens personlighed) modbevises dels af et eksisterende miniaturemaleri af den senere etatsrådinde Olsen, hvor hun fremstilles som en overordentlig nydelig og stilfuld dame, dels bl. a. af en omtale i Rud. Bay's „Sentimentalsk Reise gennem Europa til Algier 1816“, hvor der findes følgende passus, „forresten var hun smuk, havde deilige øjne og et skjønt, guult hår, hun lignede meget af ansigt fru Olsen, født Balle“, og en anden omtale i N. C. L. Abrahams erindringer, hvor hun omtales som et mønster på en værtinde, med anstand og megen etikette; historikeren I. Kragh Høst kalder hende „den fordringsfrie, oprigtige, hulde Elise Balle“.

Skulde det have „Jag“ for en 23-årig Kvinde, der beskrives således, med at blive gift? Der måtte være partier nok for hende, skulde man tro.

For at vende tilbage til notarialfejden, så udløstes denne i en offentlig polemik mellem P. A. Heiberg og G. H. Olsen, hvor der fra begge sider som altid under sådanne forhold fremførtes en del ting, som hellere burde have været uskrevet. Det var Heiberg, som i sin harme indledede fejden med „suum cuique“ (enhver sit), der straks gav den bitre og uforsonlige tone an. Olsen svarede med „Avdiator et altera pars“ (også den anden part bør høres). Heiberg duplicerede med „Tu si tacuisses, philosophus mansis'ses“ (havde Du tiet, havde man stadig taget Dig for en vismand).

At antage, at G. H. Olsens forslag i august 1798 om ansættelse af flere translateurer skulde være dikteret af ønsket om at såre P. A. Heiberg økonomisk, vilde være urigtigt, da dette dårligt kunde forenes med Olsens retlinedhed.

Den 8. september 1798 fejrer G. H. Olsen sit bryllup med Elisabeth Dorthea Balle, datter af biskop, professor, dr. theol. Nicolai Edinger Balle og Frederikke Severin Grundtvig. Hun var født 27. november 1775 og således 23 år. Den 22. januar 1808 udnævntes Olsen til legationsråd (med etatsråds rang), og i 1810 foretog han som virksomt medlem af det skandinaviske litteraturselskab sammen med historikeren, assessor Jens Kragh Høst en reise til Stockholm for at arbejde for en nordisk union. Et nøgternt billede af denne mission får man af Julius Clausens fremstilling i „Skandinavismen“ (1900); „Det var til at virke blandt de bredere lag, Olsen og Høst udsendtes med lommerne struttende fulde af flyveskrifter. Men de havde lidet held med sig, udover at gæve borgere i provinsbyerne ved den punch, ud-sendingene spenderede på dem, drak den nordiske unions skål. Videre kom man ikke. I Stockholm kom de to endda i karambolage med deres fornemmere kolleger og vendte kort efter tilbage til Danmark med et således ret negativt resultat.

Jens Krag Høst var en af G. H. Olsens bedste personlige venner. Ved et nytår sendte Olsen et digt til Høst, hvoraf sidste vers:

Nytårsønske til I. K. Høst.

O ven, o, vor lykke udfordrer så lidt,
vort liv er en rejse, hver dag er et skridt,
på vejen vi alle betræde
pluk blomsterne, ven, og lad tornene stå,
og møder Dig skyer, lad skyerne gå,
kun drøm er vor sorg og vor glæde.“

Digtet rummer i en nøddeskal hele G. H. Olsens lette og luftige syn på livet, det han havde filosoferet sig til. I Jens Kragh Høsts „Erindringer om mig og mine samtidige“, Kbhvn. 1835, er Olsen omtalt på meget smigrende vis, Høst fortæller, at G. H. Olsen f. ex. mestrede latinen og ikke var nogen sinke udi juraen, omendskønt han ingen embedsexamen havde, han havde grundigt gennemstuderet den danske private ret, hvorom hans exemplar af „Nørregaard“ vidner, at han havde det ædleste hjerte

og for at hjælpe andre ofte bortskænkede ting, hvorpå han selv satte stor pris. Om gamle biskop Balle har Høst også et venligt ord til overs. Høst lærte biskoppen godt at kende i det Olsenske hus. Etsteds siger han tillige: „thi næppe har nogen biskop for-maet mere hos regieringen end Balle ved den ærværdighed han besad, og som han forstod at gøre gældende.“

I 1811 udnævntes G. H. Olsen til medlem af direktionen for det kongelige teater sammen med Holstein og Rahbek. Med dette hverv har han fundet sig tilpas, interesseret som han var i kunst, litteratur og kritik. Han blev medlem af „Det kgl. danske selskab for fædrelandets historie og sprog“ og i flere år medudgiver af ugebladet „Borgervennen“. I hans hjem førtes stor selskabelighed. Både N. C. L. Abrahams og Overschou omtaler hans åbne hus. Abrahams skriver: „Huset var næsten altid tilgængeligt til såre liden både for Olsens finanser, der altid var i en fortvivlet tilstand“ og „gæsterne bestod fornemmelig af unge mennesker, der gjorde deres opvartning for husets elskværdige og talentfulde døtre, dels af videnskabsmænd, embedsmænd og kunstnere. Den næstældste datter (Cathrine Olsen, død i 1824 som 24-årig) havde et smukt musikalsk talent, og med hende og Siboni musicerede jeg gerne, medens der i de andre sale spillede kort, converceredes etc.“ Den tid han havde til overs for sin embedsførelse og store selskabelighed anvendte han ifølge Overschou til stadig læsning af det nyeste og bedste, for at holde skridt med udviklingen. Han kaldte selv Boileau, Battaux og Marmontel for sine veiledere. Om personen Olsen har vi et godt udtryk af det eksisterende i slægtbogen reproducerede miniaturmaleri, der beskrives glimrende ved Overschous ypperlige portaitteren i teaterhistorien: „i den lille spinkle, geskjæftige mand, der viste sig høflig og urban mod små som store, og med sit tynde i stiv hanekam opsatte hår, sin blå kjole med blanke knapper, hvide piques vest, korte lyse kaschemirs beenklæder, silkestrømper og guulkravede støvler, var lutter vims og godmodig pænhed, troede de fleste at se den ubetingede eftergivenhed“. Sin spinkelhed maatte han forresten senere høre for under teaterfejden, da han var med til at kassere Oehlenschlägers „Freias Alter“, i hvis character og sprog han fandt smagløse overdrivelser, idet oppositionen raillerede over at „han var en god vært, men spinkel!“ Han var iøvrigt en forstående censor og langt fra som Rahbek at hemmeligholde sin afgivne censor

og motiverne for en eventuel forkastelse, meddelte han gerne forfatterne sine under læsningen nedskrevne bemærkninger. Den 10. april forfattede han sammen med Holstein et promemoria om at fremkaldelser ikke ønskedes på det kgl. teater med nærmere redegjørelse hvorfor; Rahbek tiltrådte ikke denne forordning. Alt for megen tid har han ikke kunnet ofre på teatret. Overschous antegnelser i „Af mit liv og min tid“ (1868) antyder i hvilken grad: „Olsen var en kunstforstandig, smagfuld og i sin embedsfærd sindig og upartisk mand, der sagde sin mening oprigtigt, men på en så naturlig artig og godlidende måde, at den, selv når den måtte være vedkommende ubehagelig, fik udtrykket af velvilje. Hans forretninger som notarius publicus tillod ham kun stadig deltagelse i bestyrelsen som censor, hvorfor meget enten blev skjult for ham eller foretoges uden at han blev vidende derom, førend det var for sildigt at gøre indvendinger. Ved sin character var han så agtet af personalet, at mange, uagtet han aldrig viste sig iblandt dem på teatret med mindre han en aften havde noget at tale med en eller anden om, henvendte sig til ham med fuld overbevisning om, at han med iver vilde tale deres sag, hvis han fandt den var god, men rigtignok også med såre liden tro på, at hans taler vilde nytte, da han let under forhandlingerne lod sig trætte til eftergivenhed. Til direktionen af teatret indgav han som den interesserede Soraner han var forslag om at teatret i fem år skulde give 5 forestillinger årlig af Holberg for at skaffe midler til at få en statue af den danske Comedies skaber udført af Thorvaldsen, som da skulde foræres staden og som et passende sted opsættes på pladsen mellem Frue Kirke og Universitetsbygningen. Forslaget mødte imidlertid og desværre modstand fra Holstein.

Hvad musikken angår synes han i hvert tilfælde at have haft meget mædelige, ja nærmest slette kundskaber. N. C. L. Abrahams ved herom at berette følgende: „Da Kuhlau havde komponeret „Lulu“ blev denne opera bestemt til opførelse på dronningens fødselsdag den 28. october. Da den første teaterprøve var afholdt, samlede chefen, Kammerherre Holstein, directeurerne og meddelte dem med stor bestyrtelse, at denne opera var umulig ved denne leilighed, såsom den varede for længe. Da fremkom Olsen, næst efter at have bemærket, at han ikke var musiker ex professo, med det forslag at tage alle tempo igennem hele operaen dobbelt så hurtigt!!“

I en årrække gav han en række bidrag til de fleste periodiske tidsskrifter af humant, socialt og litterært indhold og viste sig derved som en ustandselig interessant personlighed, der gerne tog del enten for eller imod i enhver bevægelse i tiden.

I 1813 udnævntes han til virkelig etatsråd. Biskop Balle tilbragte sine sidste leveår hos svigersønnen, men det blev ikke det otium, hvortil den gamle, trætte mand trængte, dertil var der for megen selskabelighed. Etatsrådinden residerede ved selskaberne og holdt strengt på formerne. Om skuespilleren Ryge, der havde gæstet dem, sagde hun, at hun havde antaget ham for et fint, gennemdannet menneske, men hun havde dog observeret, at han havde levnet smør paa sin tallerken og drukket to snapse.

Etatsrådinden døde 2. marts 1853, etatsråden allerede den 9. mai 1829. Den aften spillede de „Greven af Essex“ paa det kgl. teater. Få ligfølger havde på den tid været anseeligere end hans.

Louis E. Grandjean.

Abrahams, N. C. L. (1798–1870) professor, notarius publicus.

Battaux, Charles (1713–1780) fransk præst og skribent.

Bay, Rudolph (1791–1856) komponist bl. a. til »Vift stolt på Codans Bølge.«

Boileau-Despreaux, Nicolas (1636–1711) fransk digter.

Høst, Jens Kragh (1772–1844) historiker, assessor.

Kuhlau, Frederik (1786–1832) komponist bl. a. til »Elverhøj«.

Nyerup, Rasmus (1759–1829) litteraturhistoriker, professor.

Overschou, Thomas (1798–1873) dramatiker, teaterhistoriker.

Thaarup, Christen (1795–1849) filolog og litterat.

løvrigt henvises til forfatterens artikel om G. H. Olsen i »Soranerbladet« no. 10 af januar 1923, hvoraf nogle enkelte særtryk endnu er til disposition.

MISSIONÆR OG SEMINARIEFORSTANDER
NICOLAI EDINGER BALLE

af

Provst, Lektor SCHULTZ LORENTZEN.

Med forfatterens tilladelse gengives hermed et afsnit af en artikel: »De, der blev deroppe« i »1721–1921. Tohundredaarsdagen for den grønlandske Mission.«

Det grønlandske Folk husker ikke langt tilbage. De har deres egne urgamle Folkeminder, som lever i Sagn og Saga. Men de sidste to Aarhundreders Samliv med de fremmede hvide, saa mange de end var og saa megen Indflydelse de end har haft, har ikke sat sig mange Erindringsspor. — Men Balle kender de fra Upernivik til Julianehaab, og jeg tror, at hans Minde aldrig vil blive slettet ud.

Det er jo sandt, at han gav den grønlandske Menighed sit Liv. Fra han i 1865 som ung Missionær drog op til Grønland i Egedernes Spor og til sin Død i 1900 blev han i denne Gerning. Allerede det var jo et godt Minde værd. Fra 1870 var han Forstander for Seminariet i Godthaab og Lærer for de Grønlændere, der derfra gik ud som Kateketer til Bygderne baade i Nord og Syd. Det gav hans Gerning en Betydning for hele det grønlandske Folk. Og hans Grav paa Godthaabs Kirkegaard og Mindetavlen med hans Billede i Kirken fører i og for sig Erindringen om ham ned gennem Slægterne.

Men mere end alt andet er der hans Personlighed, der erindres. Han hørte til dem, i hvis Sjæl Aandens Pinseild brændte. Han var af den gamle danske Præsteslægt, nedstammede i lige Linje fra Sjællands Biskop med samme Navn og fødtes i Olstrup 1839. Men det var det Liv, der udgik fra Grundtvig, der tændte Flammen. Han hørte sammen med en Kreds af kendte danske Præster og Højskolemænd til Grundtvigs nærmeste Venner. Han var i bogstavelig Forstand grebet af den Livsstrøm, grebet ind i sin inderste Sjæl, fyldt med en Tro og en Kærlighed til Menig-

hedens Herre, der satte sit tydelige Præg paa hans Liv og hans Personlighed. Den hellige Ild brændte ikke blot i hans Hjerter, men den lyste ogsaa over hans Ansigt. Han havde sikkert meget at kæmpe med i sig selv, saaledes et hastigt Sind, men han blev aldrig træt at at kæmpe sin Lønkkammerkamp. Det bar stadig Ved til Ilden. Han kunde flamme i Nidkærhed, men han kunde ogsaa være usigelig mild og kærlig. Han gjorde i alle Forhold Indtryk af altid at have Forbindelse med Gud.

Der var over hans Personlighed noget stærkt indadvendt. Hans Gerning i Grønland, maalt med ydre Maal, strakte sig ikke vidt. Saa fortrolig han selv var med det grønlandske Sprog, er det meget lidt, han har efterladt sig. Han havde Sans for det talte og levende Sprog og var derved en heldig Modsætning til den Kleinschmidtske noget konstruerede og stive Benyttelse af Sproget, der trængte frem overalt. Han naaede aldrig i sin Undervisning af Seminaristerne noget stort Pensum, holdt mere af at dvæle længe i den samme Tankerække. Han var heller ikke klar og undervisende i sin Prædiken; men Ilden i hans Sjæl gav sig baade i Skole og i Kirke Udtryk, der brændte sig ind i Hjerterne hos dem, der hørte ham. Det siges vistnok bedst saaledes, at han aabenbarede Gud for dem. Enten de vilde eller ej, enten det var Danske eller Grønlændere, de forstod, at han var i Pagt med den levende Gud, de fik gennem ham et Pust fra Evigheden.

Jeg tror nok, at der i Grønlændernes fuldkomne Tillid til Balle var en vis Skyhed som for det hellige. Naar de saa Lyset brænde i hans Studerekammer, baade naar de gik i Seng og naar de stod op, eller naar de saa ham tit ved Nattetid gaa frem og tilbage, frem og tilbage langs Kirkevæggen i sine dybe Tanker, eller saa ham gaa ind i Kirken, hvor han alene kunde tilbringe Timer i Træk baade Nat og Dag, saa vidste de med Undren, at det var for dem, han bad og stred. Og naar en og anden sad i hans Studerekammer og søgte Raad, og han bad med dem, formanede og trøstede, følte de sig Gud nær og tog noget af det evige med sig ud derfra.

Ved sit Ægteskab med Kathrine Fleischer af en kendt og udbredt dansk Slægt med grønlandsk Hjemsted fik Balle en nær og daglig Forbindelse med grønlandsk Tankesæt og Folkeliv. Hans Hjem med den store Børneflokk, af hvilke de fleste har knyttet deres Liv og Gerning til Grønland, fik stor Betydning for Godthaab, for de unge paa Seminariet og videre ud.

At møde Nikolai Edinger Balle og leve sammen med ham, som jeg fik Lov til det en grønlandsk Vinter igennem, var en Oplevelse — ikke blot af en egenartet Personlighed, men af Guds Aands Kraft i et Menneskehjerte. En dansk Søofficer skrev, at Mindet om Balle havde bygget en Kirke i hans Hjerte. Det kan næppe siges bedre.

Saadan som den grønlandske Menighed lever sit Liv, for manges Vedkommende i en inderlig Tro og en frimodig Bekendelse, kendes det, at Balle har bygget med paa den — af Guds Naade, til Guds Ære.

OTTO JØRGENSEN

1879—1924

IN MEMORIAM.

Siden sidste hæftes udgivelse er arkivregistrator Otto Jørgensen afgang ved døden. Som næstsødskendebarn af provst Knud Balles hustru f. Budtz-Jørgensen nærrede Otto Jørgensen en særlig interesse for Balleslægten og har både ved slægtbogen og det første hæfte af „Familiebladene“ nedlagt et betydeligt arbejde, hvorfor familien skylder ham tak. Efter at være blevet student 1899 og cand. phil. 1900 kastede Otto Jørgensen sig over boghandel og studerede faget bl. a. ved ophold i Wien, Leipzig, London og Paris. I 1913 blev han ansat som registrator ved landsarkivet i Viborg og forflyttedes i 1923 til landsarkivet for Sjælland i København. I 1918 udgav han „Slægten Jørgensen fra Følle“, et anseeligt værk om hans egen familie.

Under samarbejdet med Otto Jørgensen lærte jeg et fint og nobelt menneske at kende, æret være hans minde.

Louis E. Grandjean.

REDAKTIONSNOTER.

Medens det første dobbelthæfte af „Balleske Familieblade“ så dagens lys ved økonomisk bistand fra dr. Johs. Balle, Aarup, og fru Frederikke Ballé, Stockholm, udkommer dette hæfte med pekuniær støtte af assistent Frederik Balle, Holte. Familien står således i taknemmelighedsgæld til disse interesserede medlemmer af slægten.

Hæftet for næste år er planlagt at indeholde erindringer om Aversi Præstegaard med gengivelse af maleren Otto P. Balles malerier derfra; medlemmer af familien, der måtte være i stand til at bidrage til et fyldigt stof om dette emne, bedes indtrængende indsende deres erindringer.

Nærværende dobbelthæfte er vedlagt et giroindbetalingskort, som bedes benyttet ved betaling af hæftet. Portoer er kun 5 øre og således den billigste måde at erlægge sin skyldighed på. De læsere, der står i restance fra ifjor, ak der er mange, vil venligst medremittere deres bidrag for også første hæfte.

Under „Slægtbogen, Fejl, Rettelser og Tilføjelser“ i det første dobbelt-hæfte meddeles det angaaende nogle af de grønlandske medlemmer af familien, at deres vita er fejlt opgivet, og at fejlen er overført fra „Grønland i 300-året for Hans Egedes landing“. Pastor Ostermann, Greve Præstegaard, har senere meddelt mig, at dette ikke er rigtig. Det er interpunktionen i den biografiske Del af „Grønlandsbogen“ der har været vildledende, bogens oplysninger, for hvilke pastor Ostermann bærer ansvaret, er rigtige nok.
